

Föreningen Islandssamlarna
c/o Per Hanner
Wittstocksgatan 2
115 24 STOCKHOLM

Rapport september 1986
(Nr 65)

Kära Islandssamlare!

STOCKHOLMIA 86 har varit en dominerande händelse på sista tiden för många av oss i föreningen, både stockholmare och de många av Er som kom hitresande och gav oss ett tyvärr alltför sällsynt tillfälle att personligen träffas.

Vi hade den 1 september ett extra sammanträde som var livligt besökt. Huvudpunkten på programmet var ett verkligt trevligt föredrag om Islands posthistoria av Ebbe Eldrup. Det innehöll många nya forskningsrön och andra intressanta iakttagelser. Se vidare referat längre fram i rapporten. Folmer Østergaard bidrog till utbytet av kvällen genom att visa en samling av Reykjavíks stämplor genom tiderna. Vi hade glädjen att vid detta tillfälle se många gäster, speciellt många islänningar.

Den 2 september var vi gäster hos Samfundet Sverige-Färöarna och om vad som då hände kan Du också se i rapporten. Den 6 september hade vi ett ordnat gruppbesök på Postmuseum. Detta museum måste faktiskt ses i sin nya gestaltning efter stor ombyggnad. Vår ordförande Bernhard Beskow, som varit otaliga gånger förr på muséet, var helt entusiastisk och fann efter den två timmar långa visningen att han snarast måste göra ett nytt besök.

Själva utställningen var emellertid magneten som drog folk, och ett reportage från denna med tonvikt på föreningens samlingsområde finns här att läsa.

Under sommaren utvidgades kraftigt det geografiska område, inom vilket vi är representerade av medlemmar. Vi är ju en högst internationell förening med stor täckning i Norden, åtskilliga medlemmar i övriga Europa och flera i Nord-Amerika. Vi har däremot aldrig haft någon medlem söder om ekvatorn. Denna lucka fylldes i somras, då vi som ny medlem kunde hälsa Hans von Strokirch, boende i en förort till Melbourne i Australien. Hans är svensk sjökaptan, som gick i land i Australien när - som han själv uttrycker det - "svenska handelsflottan tog slut".

STOCKHOLMIA bör ju ha stimulerat frimärksintresset. Jag ber Dig hålla ögonen öppna för personer, inkl. juniorer, som bör vara med i vår förening och meddela mig när Du funnit någon sådan.

Välkomna nu till höstens möten. Den som kunde varit med i Stockholm kvällen den 1/9 men missade detta får verkligen skylla sig själv. Så fina program kan vi förstås icke ha i allmänhet i Stockholm eller Göteborg, men mötena är både trevliga och lärorika, det försäkrar

Sekreteraren

Höstens
sammanträden

Stockholm. Lokal Tony Bjellefors' kontor, Drottninggatan 56, 4 tr.

Tid kl. 19.30.

Tisdagen den 21 oktober

Program för dessa dagar

Onsdagen den 19 november

ännu ej fastställt

Tisdagen den 9 december

Första sammanträde 1987: Onsdagen den 14 januari

Göteborg. Lokal Norska Sjömanskyrkan, Skånegatan 16. Tid kl. 19.30
andra tisdagen i varje månad. Program i annons i Göteborgs-
Posten söndagen före mötesdagen.

Falskt
påtryck
"1940"

I den amerikanska tidskriften The Posthorn, februari 1986, rapporterade Arno Debo förekomsten av falskt påtryck "1940" på 1939 års New York-utställningsmärken. Arno Debo är som bekant attestutfärdare och han hade från USA fått in ett 20 aur märke med omvänt påtryck (några sådana påtryck är inte kända förut). Ett närmare studium visade, att siffrorna 1, 9 och 4 inte helt stämde med korrekt påtryck. Lättast var det att se skillnaden i siffran 1, där fotstrecket i äkta påtryck är tjockt till vänster och tunt till höger, medan förfalskningen hade tunt streck till vänster och tjockt till höger.

Det kan anmärkas, att den som gjort detta försök givetvis också kan använda metoden till påtryck som inte är omvända för att höja värdet av 1939 års märken till det högre för 1940 års.

Höpflug-
brev

Filatelistiska världsutställningar är de rätta tillfällena att leta Höpflug-brev. På Stockholmia fann vi tre sådana brev, varav två med tidigare av oss kända nummer. (Det ena fanns i Sigurdur H. Þorsteinssons flygpostexponat, se utställningsreportaget.) Det tredje, som satt i en italienares samling av Italien-flygpost, var däremot tidigare obekant för oss och hade nr 272. Av oss kända bevarade Balbo-brev är därmed 101 st.

Ny sedel och
minnespenning
i Island

För samlare av isländska mynt och sedlar skall följande berättas.

1. En ny sedel med en valör av 5.000 krónur har utgivits. Den pryds på framsidan av ett porträtt av Ragnheidur Jónsdóttir (1646-1715) i en riktigt svajig hatt. Hon var berömd för sina broderier, och sedeln visar också en del av en altarduk som hon gjort.
2. Med anledning av Islands Nationalbanks 100-årsjubileum (som också lett till utgivande av två nya frimärken) har präglats ett minnesmynt i silver med valören 500 kr. På två sätt är detta mynt även intressant för frimärkssamlarna:
 - a) Formgivare av myntet prästur Magnússon, bekant för oss som den som utformat de flesta av Islands frimärken under de senare åren.
 - b) På myntets framsida avbildas fjallkonan, om vilken vi skrev i Rapport 61. Intressant är att hon här återfått sin karaktär av amason. Hon har både svärd och sköld och förefaller även i övrigt väl rustad att försvara Island - en riktig sköldmö av gammalt hederligt slag.

Ebbe Eldrup
om 1870-72

Vid föreningens extra sammanträde under STOCKHOLMIA höll Ebbe Eldrup ett mycket uppskattat posthistoriskt kåseri, vilket täckte både tiden före frimärken och postanstalter i Island ända från 1776 och frimärkstiden fram till omkring 1900. Han visade därvid många intressanta ljusbilder av brev och frimärken från denna långa period. Även ett antal bilder av falsifikat visades och kommenterades.

Bland hans många egna rön uppmärksammade vi särskilt de som gällde åren 1870-72, då dansk post var upprättad på Island och danska frimärken användes. År 1870 inrättades postexpeditioner i Reykjavík och Seydisfjörður, och dessa fick, som sina motsvarigheter i Danmark, en makuleringsstämpel att sätta på frimärkena, nämligen den treringade typen med 236 i Reykjavík och 237 i Seydisfjörður. Vidare fick man datumstämpel (den typ Facit kallar A) att sätta på själva kuvertet. Den skulle sättas dels som ankomststämpel på baksidan, dels på avgående brev på framsidan. Enligt särskild instruktion till Reykjavík och Seydisfjörður (och den samtidigt inrättade postexpeditionen i Tórshavn på Färöarna) skulle datumstämpeln sättas på avgående brev den dag då brevet avsändes.

Om bevarade brev från Reykjavík med dessa stämplor nämnde Ebbe att det nu finns 5 kända sådana och visade bilder på alla fem. (I Jónsbók anges bara 3 vara kända.) Något bevarat brev från Seydisfjörður har däremot inte påträffats, ej heller något brev med Seydisfjördurs stämpel på baksidan som ankomststämpel. Dess datumstämpel har därför ingen hittills sett något avtryck av. Att den haft texten SEYDIISFJORD (alltså med den danska versionen av namnet - jfr. att Reykjavíks A-stämpel har texten REYKJAVIK, dvs. "fördanskat" genom utelämnning av accenten över I), det är emellertid säkert. (Det bekräftas för övrigt av danska postverkets stämpelregister enligt utdrag vi tidigare fått från Folmer Østergaard.) Omkring 400 utgående försändelser expedierades på Seydisfjörður under 1870.

Det har tidigare varit oklart hur länge Seydisfjörður hade denna danska postexpedition. Ett alternativ, som man kunnat gissa på, hade varit att den fanns kvar tills den isländska frimärkstiden begynte, den 1 januari 1873, ett annat att postanstalten flyttades till Berufjörður 1872. Ebbe och en annan forskare, Ib Krarup Rasmussen, har nu funnit flera dokument, som klart visar att Seydisfjörður-kontoret lagts ned i november 1870. Därvid hade dess stämpelmaterial återförts till Danmark, och 237-stämpeln finns i postmuseum i Köbenhavn.

Äktheten av de existerande fåtaliga stämpelavtrycken av 237 på frimärken har ofta diskuterats bland experterna. Ebbe Eldrup ville uttrycka som sin personliga uppfattning, att alla 237-or i behåll är efterstämplade av en postfunktionär som hade tillgång till den arkiverade stämpeln. Detta syns ha skett någon gång under tiden 1920-40.

År 1871 fanns det alltså bara en postexpedition i Island, Reykjavík.

Ännu en knäckfråga från "danska tiden" har Ebbe funnit svaret på. När det nedlagda Seydisfjörður-kontoret i juni 1872 fick en ersättare i form av en postexpedition i Berufjörður (Djúpivogur), därför att skeppen mellan Danmark och Reykjavík nu i stället anlöpte denna hamn, skickades icke - som man kanske skulle tro - 237-stämpeln dit. Det finns en skrivelse som klart anger, att den namnstämpel av typ A, som nu gjordes med texten BERUFJORD, skulle användas både på frimärken och på kuverten. Som vi i Rapport tidigare har beskrivit, finns denna stämpel inte bevarad på den tidens frimärken utan enda påträffade avtryck från 1872 är som ankomststämpel på baksidan av några brev som kommit till Berufjörður. Det var Jón Adalsteinn Jónsson som på sin tid gjorde denna upptäckt.

Före 1870 utgick ingen avgift för brev från Island till Köbenhavn (utbärningen med "fodpost" i Köbenhavn skulle dock betalas) eller från Köbenhavn till Reykjavík. Eftersom det blev bestämt att danska postverket från 1870 skulle omhänderta trafiken på Island och Färöarna, blev det just detta år som postexpeditionerna öppnades där, ty posten ville genom att uttaga en portoavgift få ett bidrag till kostnaden för denna trafik.

Isländska rekavgifter 1870-1920

I danska tidskriften NFT nr 2/1986 har Ib Krarup Rasmussen och Ebbe Eldrup genom en längre artikel redovisat en utredning om tilläggsavgifterna för rekommenderade försändelser mellan Island och Danmark 1870-1920, som man menat icke tidigare ha varit fullt utredda och om vilka vissa felaktiga uppgifter förekommit. Utredningen täcker alltså även åren 1870-1872, den "danska tiden" för post i Island. Man har kommit fram till följande, där datum anger ikraftträdandet av ny taxa.

Inom Island: 1.3.1870 4 sk, 1.4.1871 8 sk, 1.1.1875 16 aur,
1.8.1876 20 aur, 1.7.1902 16 aur, 1.4.1908 15 aur.

Från Island till Danmark: 1.3.1870 8 sk, 1.1.1875 16 aur,
1.1.1908 15 aur.

Från Island till utlandet i övrigt: 1.3.1870 olika för olika
länder, 1.7.1875 16 aur (till UPU-länder), 1.10.1902 15 aur.

Till detta är fogade två kommentarer:

- a) Inrikesporto i Island före 1873 hade bara tillämpning på försändelser mellan Reykjavík och Seydisfjörður år 1870 och mellan Reykjavík och Berufjörður år 1872 (jämför föregående artikel).
- b) Taxorna för inland och Danmark ovan anges ändrade till aurbelopp från 1.1.1875, vilket var officiellt datum för myntreformen. Frimärken i aur-valören kom dock inte förrän 1.8.1876.

Jämför man ovannämnda uppgifter med den förenklade tabell för 1873-1920, som Facit har i slutet av kapitlet om Island, kan man finna att denna tabell (som huvudsakligen bygger på uppgifter i Caröe's verk) i stort sett stämmer men att avgiften till utlandet 1902-1908 skall ändras från 16 till 15 aur.

Från aftonen
hos Samfundet
Sverige-
Färöarna

"Färöarnas posthistoria från vikingatid till självständigt frimärksland" var den lockande rubriken för den afton under STOCKHOLMIA, till vilken vår förening inbjudits av Samfundet Sverige-Färöarna. Rune Bengtsson i vår förening hade som styrelseledamot i Samfundet tagit initiativet till detta trevliga arrangemang. Han var också den ene av föredragshållarna, medan den andre var Knud Wachter, chef för frimärksavdelningen vid Postverk Føroya. Mellan dem gällde den något ojämna fördelningen, att herr Wachter svarade för den egna frimärkstiden (11 år), medan övriga mer än 1100 år föll på Runes del.

Enligt sagorna kom den förste norske landnamsmannen till Färöarna 825, medan motsvarande årtal för Island som bekant är 874. Även på Färöarna hade irerna varit före nordmännen. Någon närmare redogörelse för hur vikingarna ordnade med sin postgång lämnade inte Rune, men vi kunde enas om att något sändande av runstenar inte kom i fråga. Från 1801 fanns i Köbenhavn en brevlåda för post till Färöarna, dit man väl kunde räkna med ett par förbindelser per år. Före 1870 torde nästan bara tjänsteförsändelser ha blivit befordrade mellan Danmark och Färöarna. År 1870, samma år som i Island, fick Tórshavn sin postexpedition med nummerstämpeln 238 och datumstämpel THORSHAVN. Förbindelserna inom öriket hade reglerats genom en lag 1865 om skjutsväsendet. 1877 fick Trangisvaag (numera Tvøroyri) också postexpedition med en stjärnstämpel, och senare fortsatte utbyggandet av postväsendet och postgången.

Rune Bengtsson berättade livfullt och kunnigt om de två provisorieperioderna 1919 och 1940-41, då man på Färöarna på grund av brist på vissa valörer av de danska märkena fick tillgripa halveringar, påtryck m.m. (För den som är intresserad av dessa kan nämnas, att vi i föreningen har kvar exemplar av de svenska översättningar av Ingvard Jacobsens två intressanta artiklar härom, som vi sände ut som Rapport-bilagor för 6 år sedan. Kontakta Per Hanner.)

Knud Wachter är dansk men verksam vid posten på Färöarna sedan 20 år. Han berättade om tillkomsten av de egna Färö-märkena 1975 och av det egna postverket 1976. Intressantast var dock kanske den redogörelse han gav för de enorma förändringar i kommunikationsförhållanden och därmed postbefordran inom öarna, som

skett under hans 20 år på Färöarna. För 20 år sedan fanns fortfarande många isolerade bygder, både ute på öarna och i svår-tillgängliga dalar. Nu får öarna sin post med helikopter och många bygder utan tidigare vägförbindelse har knutits till det allmänna vägnätet genom att vägar dragits i tunnlar genom fjällen. Det finns numera kanske bara en verkligt isolerad bygd kvar, Gåsadal, på färöiska Gásadalar. (Se härom nästa artikel.)

Folmer Østergaard, som bott på Färöarna flera år under andra världskriget, kompletterade med sina intryck från den tiden. (Han var där under tiden för märkesprovisorierna 1940-41, lyckliga ost!) Allt som allt en trivsamt kväll, och vi ber Rune Bengtsson framföra vårt stora tack till Samfundets styrelse.

En brevbärare på Färöarna

År 1976 utgavs, i Färöarnas andra och Postverk Føroyas första egna frimärksserie, ett märke i valören 8 kr (Facit nr 25), som visar en brevbärare i uniform, stående på en höjd ovanför en dal. Han bär på ryggen en stor säck, i vilken han fraktar posten. Man kan nog också på märket urskilja att denna säck uppbärs av ett band runt mannens panna.

Detta är just brevbäraren från Gásadalar, som nämndes härovan. Rune Bengtsson har gett oss en artikel ur Tórshavn-tidningen Dagbladid, som ger oss mera uppgifter om denne man. Den avbildade är Jákup Andrias Henriksen, som var Gásadals postman och brevbärare 1914-1970. Sistnämnda år, då han var 75 år gammal, slutade han med postföringen men skötte "postkontoret" i Gásadal till 85 års ålder. Hans son Solberg Henriksen efterträdde honom.

Att vara brevbärare i Gásadal är inte att gå omkring bland stugorna och dela ut post. Det består främst i att med en tung säck med brev och paket på ryggen vandra upp över en hög bergsrygg (tidningen anger icke hur hög men vid ovannämnda möte gissades det på 500 meters höjd) och ned på andra sidan till bygden där och sedan återvända igen. Denna tur gjorde Jákup Andrias 2 å 3 gånger i veckan i över 50 år. Någon väg förbinder inte Gásadal med yttervärlden, och även om orten ligger vid en havsvik är tydligen förhållandena sådana, att sjötransport som regelbunden postförbindelse är utesluten. Sonen Solberg, 62 år, går nu denna tur 2 gånger i veckan.

Byn Gásadal är numera en avfolkningsbygd. Där bor nu bara 23 personer och medelåldern ligger kring 60 år. Denna avfolkning av otillgängligt belägna samhällen torde vara typisk för Färöarna av i dag liksom för andra länder med liknande förhållanden.

Ett besök på STOCKHOLMIA 86

Rapport har, som skett vid tidigare liknande tillfällen, utsänt sin speciella, oarvoderade och delvis oerfarne utställningskorrespondent till STOCKHOLMIA 86, och här är hans ocensurerade rapport.

"Någon mera regelbunden besökare av filatelistiska världsutställningar är jag inte och jag har därför inte mycket att jämföra med, men nog blev jag imponerad av STOCKHOLMIA. Den annonserades som "världens största frimärksutställning" - hur man nu mäter det - och både i fråga om kvadratmeter och antalet ramar (5954 st.) var den ju ofantlig. Välordnad var den och gott om plats fanns det att röra sig på, även bland ramarna.

För att starta med sådant som låg utanför själva exponaten, så fanns det mycket att se på. Svenska Postverket, som i år fyllt 350 år, hade flera utställningsgrupper, varav främst den historiska exposén, med en särskild berättelse för vart och ett av

de 35 decennier verket existerat, var sevärd. Sedan fanns det gott om "special attractions". Vad sägs om sådant som: 1 cent British Guiana 1856 (unik och världens dyraste märke), gula 3 skilling banco (en gammal bekant), 1 skilling lokal i têtê-bêche-par och 3 av Sveriges äldsta poststämpelstampar - den s.k. B- och F-typen - en av trä från 1686 och två av järn från 1703 (alla tre påträffade under de senaste åren efter ett grundligt sökande i arkiv och muséer, se artikel i SFT nr 6/1986). För en islandssamlare var ju ett stort dragplåster det s.k. "Bibelbrevet", tjänsteschildingbrevet med hela 22 st. 8 sk (Facit Tj. 2). I den monter där detta brev visades genom förmedling av en internationell auktionsfirma, hade man lagt fram ytterligare ett tjänsteschildingbrev, som skulle gälla för att vara nyupptäckt. Kännarna inom vår förening, bl.a. Folmer Østergaard och Ebbe Eldrup, kunde dock omedelbart förklara kuvertet vara en grov förfalskning. Frankeringen, ett 8 sk tjänstemärke, var ej rätt bunden till brevet, dessutom var frankeringen dubbelt felaktig - fel portosats, fel att tjänstemärke använts till utlandet - för ett brev till Skottland, vilket var adressen. Slutligen fanns på kuvertet en franco-stämpel, som icke tillhör perioden.

För att övergå till exponaten, kunde jag notera att flera av Islandssamlarnas medlemmar med framgång utställde inom andra samlingsområden. Några exempel på detta är ett vackert exponat av Sven Eric Hermansson av Ecuadors första emissioner (stor silver) och Folke Löfströms "Karibien" (med tonvikt på de där besynnerliga rederimärkena i Västindien, stor vermeil).

Inom vår förenings officiella samlingsområden kunde noteras följande antal exponat, exkl. "officiell klass" (= postförvaltningar etc.) och litteraturklassen, men inkl. heders-, jury- och ungdomsklasser: Island 11, Färöarna 6, Grönland 6, DVI 3 och Slesvig 1.

Några verkligt intressanta isländska objekt är jag rädd blev missade av flertalet besökare med intresse för Island. Postförvaltningarnas exponat är ju ganska ofta ointressanta för seriösa samlare och förbigås gärna, men Islands Postverk visade nu upp något man sällan får se här: omkring ett dussin helark av aurmärkena från 1870-1890-talen, varav flera visade olika tryckupplagor av samma märke. Tyvärr saknades någon som helst upplysande text, t.ex. om tryckår.

Att man skall leta i exponat av Danmark efter Islands-objekt var för mig en nyhet. Men det är ju klart att eftersom postkontor och frimärken i Island under åren 1870-1872 var danska, så hör denna period samlingsmässigt hemma både i Danmark och Island. I varje fall styrde mig ett tips från Ebbe Eldrup till amerikanen Gene Scott's exponat "Danmark skillingemissionerna", där man kunde återfinna ett av de fem bevarade breven med danska skillingar, avstämplade i Reykjavík. Ryktesvis skulle ytterligare ett sådant brev finnas i ett annat Danmark-exponat, men det hittade jag aldrig fram till. (Se även referatet av Ebbe Eldrups föredrag i denna Rapport. Red:s anm.)

Vid genomgången av de 11 exponat av Island, som jag tidigare nämnt, hade jag mycket stor hjälp och vägledning av den store kännaren Folmer Østergaard, som hörde till de verkligt grundliga utställningsbesökarna. När jag träffade honom var det hans femte heldag på utställningen.

I fortsättningen anges med (M) att vederbörande är medlem av vår förening.

Island (11 exponat, varav 3 "utom tävlan", 2 i traditionell filateli, 4 i posthistoriska avdelningen, 1 i flygpost och 1 i ungdomsklass.)

Roger Swanson, USA, utställde i hedersklass Islands klassiska utgåvor. Jag tror inte att denna Chicago-bos förnämliga samling visats i Sverige förut. Den kunde nu konstateras innehålla främst en förnämlig dokumentation av skilding-emissionen med bl.a. ett av de få skilding-breven i privat hand. Ett verkligt fint urval av aur-brev prydde också exponatet.

Bernhard Beskow (M), som också ställde ut utom tävlan, visade i en ram sin samling av ostämplade märken från perioden 1873-1902 i lyxexemplar. Vi har sett dessa skönheter förut, men såg dem gärna igen.

Hálfdan Helgason (M), Island, var juryman och ställde som sådan ut ett urval ur sin verkligt fina samling av stämplade isländska helsaker med en mängd av rariteter och specialiteter.

Harald Tysland (M), Norge (stor guld) är den nya nordiske stor-samlaren av klassiskt Island. Han har på kort tid byggt upp en tungt vägande samling, varvid inte minst utförsäljningen av Crafoordska samlingen gett honom material. Bl.a. igenkändes hans två skildingbrev (varav det ena tjänstebrev) såsom "ex Crafoord". Mängder av fina skildingar - ostämplade i block och stämplade med varierande stämplor - ingår i samlingen. Av aur-emissionerna fanns de flesta valörer även på brev och þír och Í GILDI var starkt representerade. Harald Tysland besitter ett stort kunnande och har stor entusiasm, och hans samling kommer med säkerhet att gå till nya segrar.

Lars Ingemann (M) (stor vermeil + hederspris) visade sin fina samling av aurvalörer med många brev. Liksom vid tidigare visningar av denna samling lade vi särskilt märke till det starka avsnittet med þír-påtrycken.

De fyra posthistoriska samlingarna av Island, som vi nu kommer till, gällde alla stämplor. Man kunde här konstatera, att höga medaljvalörer tydligen bara kunde erhållas, om klassiska märken och stämplor ingick. För en hängiven Islands-samlare med intresse för stämplor är dock samlingarna av något modernare stämplor minst lika intressanta.

Jón Halldórsson, Island, (silverbrons) visade en samling av stämplor uteslutande på 20 aur i 1925 års serie. Skall man välja ett enda märke för en stämpelsamling är just detta märke idealet. Icke bara är det genom sin storlek och ljusa färg ett utmärkt underlag för stämplor, det har också använts både före och efter 1930 års stora stämpelreform, då alla brevsamlingsställen (bréfhirdingar) fick sina nummerstämplor utbytta mot datumstämplor av brotyp. (Märkets sista tryckupplaga är från 1929 och det användes en bit in på 1930-talet. Även några av stämplorna från 1870-talet var alltjämt i bruk under märkets kurseringstid. Det var svårt att bedöma hur pass fullständig denna samling, som var ordnad efter sýsla (län), kunde vara. Men vi kunde konstatera, att ett stort antal av de svåraste nummerstämplorna fanns med i vackra exemplar, t.ex. 202 (på försändelse!), 204 och 235.

Hjalti Jóhannesson, Island (stor silver) hade stämplor 1873-1950 som rubrik för sin samling, vilket ju inkluderar antikva och grotesk, kron-, nummer- och brostämplor. Tonvikten låg på de tre förstnämnda av dessa typer.

Sigurdur Þormar (M), Island (silverbrons) hade däremot koncentrerat sitt exponat till brostämplarna, vilka visades med den klassificering av dessa, som utformats av Tore Runeborg och Per Hanner för den nya (ännu ej utgivna) stämpelhandboken. (Denna klassificering tycks vara allmänt känd bland samlarna i Island, fast den egentligen hemligstämplats. Rapport borde kanske offentliggöra den även för Islandssamlarnas medlemmar utanför Island?) Alla brostämplor kan inte visas i ett utställnings-exponat - de är för många - och Sigurdur hade, om vi såg rätt, koncentrerat sig till B 1, B 2, B 3, B 5 och B 7-stämplarna och inom dessa gjort ett fint urval.

Ingvar Andersson (M) (stor vermeil) fick med all rätt den högsta utmärkelsen i den här gruppen. Hans samling var helt "klassisk" - stämplor före 1893, dvs. enbart antikva- och grotesk-typerna. Hans samling har vi sett utställd förut men den blir tydligen bättre för varje gång. Den är ordnad efter postexpeditionerna, vilka var de som hade dessa stämplor, och innehåller bl.a. en mängd fina aur-brev och vackra stämplade skildringar.

Sigurdur H. Þorsteinsson (M), Island (silver) stod för det isländska exponat, som visades inom flygpostavdelningen. Hans intressanta samling ger en fin och, om vi förstått saken, en väl så komplett bild av den första tiden för postflyg och flygpost i Island samt till och från landet. Bland de saker som tillkommit sedan vi såg samlingen på STOCKHOLMIA 74 lade vi märke till ett Balbo-brev, f.ö. ett av de få som är adresserade till Sverige.

Susanne Friberg (brons), en ung svenska i äldsta ungdomsklassen (19-21 år), hade det enda Islands-exponatet bland ungdomarna. Hennes är en riktigt fin samling, snyggt presenterad enligt reglerna för "traditionell filateli". (Den flickan borde vi ha med i vår förening. Om det är någon av våra medlemmar, som känner henne eller åtminstone hennes adress, vänligen meddela mig. Sekreterarens anm.)

Färöarna (6 exponat, varav 5 i ungdomsklass)

Bernhard Senk, Tyskland (stor silver) hade en vacker samling, givetvis koncentrerad till den danska tiden med bl.a. världskrigens provisorier.

Färöarnas frimärken tycks ha greppet om ungdomarna i Norden. Av de fem utställande (i ålder från 12 till 18 år) var två från Danmark, en från Finland och två från Norge, och flera av dem hade riktigt trevliga saker att visa fastän de i stort sett bara hade med de under de sista 11 åren utkomna frimärkena.

Grönland och DVI Mina bristfälliga kunskaper på dessa områden gör att jag inte rättvist kan referera exponaten. Paketposten utgjorde givetvis ett starkt inslag i Grönlandssamlingarna, och gamla brev och helsaker i exponaten av DVI. Jag får här nöja mig med att lista de utställande och deras belöningar.

	<u>Titel på exponatet</u>	<u>Medalj</u>
Karlo Lindskog, DK	Grönland	(Hedersklass)
C. McGregor, Canada	Grönland	Stor vermeil
H. Drøge, BRD	Grönland paketpostmärken	Silver
Arne Nielsen, DK	Paketporto och adresskort till Grönland	Stor silver
Anker Bloch, DK	Grönland posthistoria 1836-1939	Stor silver
Kim Jensen, DK	Grönland 1938-81	Stor silver
Peter Meyer, DK	DVI	(Ungdomsklass)
H.L. Arnould, USA	DVI posthistoria	(Hedersklass)
Victor E. Engstrom, USA	DVI helsaker	Stor vermeil
		Guld

Ja det var mycket att se och mycket att anteckna, innan man något knäande kunde stappla därifrån. En heldag räckte tydligen till att bese 3 % av STOCKHOLMIAs över 1100 utställda samlingar. Sådant som "Nepals klassiska emissioner" och "Italiensk militär posthistoria i Libyen" eller "Baden-Württembergs avgiftsstämplat från 1875" lär jag väl aldrig få tid att se på. En tröst är ju, att jag ändå icke skulle begripa ett barr av vad som visades i sådana samlingar" slutar vår reporter.

Några iakttagelser insända av Sir Athelstan Caröe

I en ganska livlig korrespondens vi haft med Sir Athelstan under sommaren har han bl.a. nämnt följande två saker.

1. prír-påtrycken

Enligt Sir Athelstans iakttagelser är det olika färg på övertrycket av ordet "prír" mellan det första påtrycket (det som också har den röda trean) och det senare, gjort ett par dagar senare (utan trea), alltså Facit 32-35 kontra 36-37. På det första påtrycket blåsvart (blue black), på det senare rent svart (black).

Denna kunskap är naturligtvis helt onyttig för den vanlige samlaren, om det gäller att skilja mellan äkta påtryckta märken. Den röda treans förekomst i ena men inte i andra fallet är ju tillräckligt kännetecken. Men för den som skall undersöka om påtryck är äkta eller falska bör observationen vara av intresse. Kan den bekräftas av andra? Själv har red. av Rapport så dåligt färgsinne, att han inte kan se denna skillnad, men han tycker sig ha funnit att det första påtrycket har en glansig färg i "prír" medan glansen saknas i det senare.

2. Í GILDI, Bern-upplagan

Sir Athelstan uppger att han har ett helark och en arkdell om 80 märken av 4 aur Í GILDI, vilka är märkliga. Påtrycken är gjorda med den plåtuppsättning, som användes på Bern-upplagan (nytrycken 1904), vilken är återgiven i Kohls handbok och fullständigt avviker i fråga om nollkombinationerna från de tidigare använda. Men märkena har vattenmärke "liten krona", dvs. den krona som fanns på de ordinarie Í GILDI-märkena, medan Bern-upplagan hade den större kronan som på Christian IX-serien. Tryckeriet hade ju vid tiden för nytrycket gått över till papper med detta vattenmärke.

Sir Athelstan kan inte finna annan förklaring än att vid nytrycket några ark med det gamla vattenmärket kommit med vid tryckningen. Vad säger våra andra experter och forskare om dessa märkliga objekt? (Säg inte att de är omöjliga - Sir Athelstan försäkrar att de finns.)

Till saken hör att just på denna valör - 4 aur - det är nästan omöjligt att skilja nytrycket från originaltrycket vad gäller själva märkena.

En fundering kring sena användningar av kronstämplar

Alla de isländska brevsamlingsställen, som under 1890-talet erhållit kronstämplar, fick 1903 nummerstämplar, som i fortsättningen skulle användas på frimärkena. De sista frimärksserier, på vilka kronstämplar normalt borde förekomma är alltså Christian IX och Í GILDI. Någon order att återsända kronstämplarna till Reykjavík utgick tydligen inte. Vi vet ju också, att av många kronstämplar avtryck finns på senare utgivna frimärken. Flera förklaringar kan finnas av detta, bl.a. följande: (1) Genom slarv kan den kvarliggande kronstämpelein tillfälligt ha använts i stället för nummerstämpelein; (2) Avtryck har gjorts på

begäran av samlare; (3) I några fall skadades eller förstördes helt nummerstämpeln och det kan tänkas att kronstämpeln fått tjänstgöra en kort tid som ersättare. En alldeles speciell förklaring kan emellertid tänkas i ett fall, som kom upp i vår korrespondens med vår nye medlem i Australien, Hans von Strokirch, som har en fin brev- och stämpelsamling.

Hans fann det märkvärdigt att Arnhölsstadirs kronstämpel fanns i "stort format". Han hade själv en Facit 170 (20 aur 1925) med denna kronstämpel i "litet format", som synes en sen avstämpling. Nu är det ju så att det stora formatet uppkom, då man rengjorde stämpeln med fotogen eller liknande. Andra anteckningar vi har är att Arnhölsstadir i "stort format" finns (sparsamt) på märken fr.o.m. 1920-talets Christian X t.o.m. fiskserien. Detta, i kombination med en F. 170 i litet format skulle alltså tyda på, att stämpeln varit i sådan användning på 1920- och/eller 1930-talet (1925 års serie användes också i början av 1930-talet), att en rengöring ansetts nödvändig. Det var i varje fall någon gång fr.o.m. 1925 som förstoringen måste ha ägt rum.

Vad kunde nu förklaringen vara? Vi tog en titt på vad som hänt med det brevsamlingsställe, som fick kronstämpel Arnhölsstadir 1895. Det visar sig att det från Arnhölsstadir flyttades 1917 till Hryggstekkur, därifrån 1919 till Litla-Sandfell och vid ingången av 1932 tillbaka till Arnhölsstadir, där det sedan stannade till slutet av 1963. Vid flyttningen 1932 medföljde en brostämpel (av 1930 års årgång) med texten LITLA-SANDFELL men dessutom troligen både Arnhölsstadirs gamla kronstämpel och nummerstämpel 29. Här hade nu bréfhirningamannen en modern stämpel med "fel" namn och en gammal stämpel med rätt namn. Vad var naturligare än att han använde kronstämpeln? Om detta skett helt regelbundet kan man inte säga utan att veta om avtryck av Litla-Sandfells brostämpel finns efter 1.1.1932. Den frågan låter vi gå till brostämpelspecialisterna.

Det kan finnas paralleller till detta fall, som skulle kunna förklara sena användningar av kronstämplar.

Senaste notering på skildingbrev

Vi nämnde i förra rapporten att två isländska skildingbrev var annonserade att gå på auktioner, det ena vid en auktion i Chicago under Ameripex, det andra vid Postiljonens auktion på Stockholmia. Vi har inte fått in någon uppgift om priset på brevet i Chicago men kan rapportera att det i Stockholm sålda brevet, ett riktigt nätt brev med en 4 sk med utropspris 200.000 kr gick för 280.000 + 10 % = 308.000 kr. Köpare var amerikanen Roger Swanson, som själv var i Stockholm och utställde i hedersklass på Stockholmia (se reportage därifrån). Intervjuad av denna publikations redaktör förklarade Mr. Swanson, att han i och med detta köp ansåg sig ha fått vad han "behövde" i fråga om skildingbrev. "Jag hade förut ett brev med 8 sk, som är med på utställningen, nu fick jag ett med 4 sk, och nu får det vara nog." Jo, jo.

Föreningen Islandssamlarna
c/o Per Hanner
Wittstocksgatan 2
115 24 Stockholm

Föreningens aktiviteter i anslutning till STOCKHOLMIA 86

Kära Medlemmar!

Först måste jag till min skam meddela, att de två senaste Rapporterna innehöll felaktigt datum för utställningens öppethållande. (Det blev någon felskrivning i rapport 63 och sedan skrev jag av detta i rapport 64.) Det riktiga är att utställningen hålls öppen 29 augusti - 7 september (med invigning 28/8, tydligen bara för inbjudna).

Vi har hela tre särskilda arrangemang att bjuda på:

- 1) Extra STOCKHOLMIA-sammanträde måndagen den 1 september kl. 19.30. Då vi hoppas få se många på detta möte har vi flyttat det från den vanliga möteslokalen och får låna en konferenslokal på revisionsbyrån REVEKO (undertecknads arbetsplats), Kungsgatan 72, 4 tr. (mitt emot Oscars-teaterns entré och alltså intill hörnet av Vasagatan). På grund av portlås och alarmsystem etc. kan vi inte lova att börja inläppet från gatan före kl. 19.20.
Program: Huvudpunkten blir ett föredrag med ljusbilder av vår forskande danske medlem Ebbe Eldrup med titeln "Islands posthistoria 1776-1902 och de klassiska isländska frimärkena". Det lovar att ge mycket både för dem, som redan tror sig kunna en del om detta, och för alla dem, för vilka detta område är mer eller mindre okänt. Jag vill livligt uppmana även dem som annars inte brukar komma på mötena, att utnyttja detta tillfälle.
Samtidigt får vi tillfälle att träffa andra gäster. Folmer Østergaard, välkänd för alla läsare av Rapport och med många vänner här, kommer och har troligen med sig ett intressant material ur sina samlingar. Kanske kommer det också en eller annan isländsk gäst.
- 2) Redan nästskväll kommer det sammanträde, till vilket vi blivit inbjudna av Samfundet Sverige-Färöarna genom förmedling av vår medlem Rune Bengtsson, som sitter i samfundets styrelse. Detta möte hålls i Medborgarhuset, sal 301, som ligger vid Medborgarplatsen på Södermalm och intill T-banestationen med samma namn och tiden är tisdagen den 2 september kl. 19.00. Kvällen ägnas ämnet "Färöarnas posthistoria från vikingatid till självständigt frimärksland" och de som skall tala härom är dels Rune B. själv, dels Knud Wacher från Postverk Føroya (han är visst chef för dess filateliavdelning). Ämnet låter väl lockande. Det där med vikingarnas postbefordran tycker jag låter spännande. Vikingarna ristade ju runor - men inte sände man väl runstenar med posten? Portot borde väl ha blivit litet väl högt.
- 3) Visning av det nyinvigda Postmuseum lördagen den 6 september kl. 11.00. Samling vid Postmuseibygnaden (Stockholms gamla huvudpostkontor), Lilla Nygatan 6 i Gamla Stan precis kl. 11, då museet öppnar och den guidade turen för oss startar. Museet har under 1986 renoverats och samlingarna visas nu på nytt sätt.

Välkomna allesammans till dessa intressanta möten och ha det så trevligt under STOCKHOLMIA!

Jag påminner också om våra ordinarie möten i Stockholm den 23 sept., 21 okt., 19 nov., 9 dec. och 14 jan (1987) kl. 19.30 på ordinarie möteslokal, Bjellefors, Drottninggatan 56, 4 tr. Kanske kan STOCKHOLMIA-träffarna väcka intresse för våra trevliga och instruktiva möten hos de Stockholms-medlemmar, som vi annars aldrig eller sällan ser på sammanträdena. Programmet för hösten - dvs. ämnen för sammanträdena - är ännu inte klart. Till mötet 23/9 vill jag därför uppmana deltagarna att medtaga egna samlingar eller något intressant ur dem.

Varma
hälsningar!
Sekreteraren